

~ ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ ~

УДК 37.014.544+331.5.024.5

DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-3-4-316-317-7-14>

ВЗАЄМОДІЯ РИНКУ ОСВІТНИХ ПОСЛУГ ТА МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ І ПЕРСПЕКТИВНИХ ВИКЛИКІВ

Збрицька Т.П., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

e-mail: s.t.p._@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-3558-1795

***Анотація.** У статті розглянуто проблеми взаємодії ринку освітніх послуг та молодіжного ринку праці в період невизначеності. Визначено, що бізнес та освіта перестають бути самодостатніми і все більше залежать один від одного. Необхідною умовою ефективної взаємодії ринків праці та освіти, в контексті сучасних викликів, є створення механізмів і процедур, які б дозволяли оперативно реагувати на зміни у сфері виробництва (бізнесу) та адаптувати освітню систему до потреб ринку праці. Запропоновано алгоритм взаємодії ринку освітніх послуг із викликами молодіжного ринку праці, наведено рекомендації щодо створення єдиного механізму їх взаємодії. Зазначено, що ефективна взаємодія цих ринків важлива для створення соціально-економічного розвитку країни та підтримки молоді в їхньому кар'єрному зростанні.*

***Ключові слова:** ринок освітніх послуг; молодіжний ринок праці; алгоритм та механізм взаємодії, умови невизначеності.*

THE INTERACTION OF THE MARKET OF EDUCATIONAL SERVICES AND THE YOUTH LABOR MARKET IN THE CONTEXT OF MODERN AND PROSPECTIVE CHALLENGES

Zbrytska Tetyana, PHD in Economy, Associate professor of the Department of Personnel Management and Labor Economics, Odesa National University of Economics, Odesa, Ukraine

e-mail: s.t.p._@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-3558-1795

***Abstract.** The article examines the problems of the interaction of the market of educational services and the youth labor market in a period of uncertainty, which consists in the fact that changes in the economic, social and technological nature make it difficult to attract young people to employment. There is an imbalance between the skills that the learners of educational services acquire during their studies and the needs of the labor market. Insufficient interaction between educational institutions and employers (businesses), lack of effective channels of communication and data exchange between all interested parties.*

It was determined that business and education cease to be self-sufficient and increasingly depend on each other. A necessary condition for the effective interaction of the labor and education markets, in the context of modern challenges, is the creation of mechanisms and procedures that would allow us to quickly respond to changes in the field of production (business), to adapt the educational system to the needs of the labor market. For this, it is necessary to involve all interested parties in the interactive process: state institutions, employers, trade unions, educational institutions, recipients of educational services and ensure their social dialogue with each other; exchange of information and experience, coordination of actions and interests. It is imperative for policy makers, educators and employers to collaborate and develop strategies to address unique challenges, fostering resilience, creativity and collaboration so that education and youth markets can thrive in a changing environment.

An algorithm for the interaction of the market of educational services with the challenges of the youth labor market in times of uncertainty is proposed, recommendations are given for creating a single mechanism for their interaction. It is noted that the effective interaction of these markets is important for creating the socio-economic development of the country and supporting young people in their career growth.

***Key words:** market of educational services; youth labor market; algorithm and interaction mechanism; conditions of uncertainty.*

JEL Classification: I250, J240.

Постановка проблеми. Ринок освітніх послуг і молодіжний ринок праці взаємодіють у складний спосіб. Однією з ключових аспектів цієї взаємодії є підготовка молоді до вибору професії та набуття необхідних навичок для успішної кар'єри. Освітні заклади повинні адаптувати свої програми навчання до потреб ринку праці, щоб забезпечити молодих людей

необхідними знаннями і навичками для їх конкурентоспроможності.

Також важливо, щоб молодь мала можливість отримати практичний досвід роботи під час навчання, наприклад, через стажування та практику. Це допомагає їм отримати реальний досвід і зрозуміти, як застосовувати свої знання в реальному житті.

Таким чином, ефективна взаємодія між ринком освітніх послуг і молодіжним ринком праці важлива для створення соціально-економічного розвитку країни та підтримки молоді в їхньому професійному зростанні, що сприяє забезпеченню гармонійного розвитку суспільства і підвищенню конкурентоспроможності країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Українськими дослідниками вивчається розвиток ринку праці та освітніх послуг, регулювання їх взаємодії, наведеною проблематикою займаються: О. Грішнова, Л. Лісогор, Н. Лук'янченко, В. Онікієнко, В. Савченко, Г. Черніченко, Е. Лібанова, Л. Шаульська тощо. Теоретичні положення та практичні рекомендації щодо створення та регулювання ринків праці та освітніх послуг в умовах сучасності неодноразово виступали предметом дослідження у працях таких учених, як А. Мельниченко [1], Л. Яценко [2], К. Краус [3], О. Хома [4], В. Обух [5], О. Степаненко [6], І. Варжанський [8] Ю. Нехорошкова [9], А. Малюкіна [10] та інші дослідники.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Серед наукової спільноти постійно зберігається значний інтерес до взаємодії ринку освітніх послуг та молодіжного ринку праці, про що наочно свідчать численні публікації у фахових виданнях різного спрямування. Попри це, дана проблема і досі залишається відкритою і потребує подальшого вивчення, особливо в сучасних умовах невизначеності.

Мета дослідження. Метою статті є рекомендації щодо створення єдиного механізму взаємодії освітніх послуг та ринку праці для молоді та розгляд особливостей їх взаємодії в умовах невизначеності.

Основний матеріал. Взаємодія ринку освітніх послуг і молодіжного ринку праці є ключовою для забезпечення ефективного розвитку суспільства. Освіта грає важливу роль у підготовці молоді до вступу на ринок праці, надаючи їм необхідні знання і навички. З іншого боку, молодіжний ринок праці може впливати на вимоги до освіти, орієнтуючись на потреби ринку праці.

З точки зору ринку освітніх послуг, важливо стежити за вимогами ринку праці, щоб надавати здобувачам освітніх послуг актуальні знання і навички. Зокрема, розвиток технологій може вимагати оновлення програм навчання і введення нових спеціалізацій. З іншого боку, молодіжний ринок праці може визначати потребу на ринку освіти. Наприклад, швидке зростання попиту на фахівців у певній галузі може призвести до збільшення кількості здобувачів освітніх послуг, які обирають цей напрямок навчання.

Взаємодія між ринком освітніх послуг і проблемами молодіжного ринку праці в часи невизначеності має вирішальне значення для забезпечення того, щоб молоді люди оволоділи необхідними навичками та знаннями, щоб орієнтуватися в робочому середовищі, що розвивається.

Проблема взаємодії ринку освітніх послуг та молодіжного ринку праці в період невизначеності полягає у тому, що зміни економічної, соціальної та технологічної природи ускладнюють залучення молоді до працевлаштування.

Існує дисбаланс між навичками, які здобувачі освітніх послуг отримують під час навчання, та потребами ринку праці. У зв'язку з цим, багато випускників не можуть знайти роботу у своїй галузі або пристосуватися до швидких змін на ринку праці. Додатковою проблемою є відсутність ефективного механізму співпраці між університетами та підприємствами (бізнесом) для забезпечення здобувачів реальними можливостями працевлаштування та розвитку кар'єри.

За даними, Україна має один з найвищих рівнів невикористаного потенціалу молоді робочої сили в Європі. Близько 30% молодих людей віком від 15 до 24 років не працюють і не навчаються, основні причини [1]:

- дисбаланс попиту та пропозиції на ринку праці за освітніми рівнями та професійними напрямками;
- низька якість освіти та її невідповідність сучасним вимогам роботодавців;
- висока конкуренція за робочі місця та обмеження можливостей для самозайнятості;
- недостатнє фінансування освітньої сфери та низька мотивація до навчання;
- недостатня взаємодія між закладами освіти та практичними

майданчиками, де студенти можуть отримати необхідний досвід роботи, практичні навички та знайомство з реальними умовами працевлаштування;

□ низька якість інформаційної підтримки процесу взаємодії ринку освітніх послуг та ринку праці, відсутність ефективних каналів комунікації та обміну даними між усіма зацікавленими сторонами.

За загальними оцінками експертів, бізнес і громадяни поволі пристосовуються до життя в умовах війни [2]. Враховуючи нинішню ситуацію, можна навіть сказати, що зараз вона не така вже й погана, це все трохи нагадує кризу Covid-19. Однак під час епідемії фізичних збитків підприємствам та інфраструктурі не було. Люди були змушені перебувати на карантині, а потім повернулися до звичайної роботи. Зараз ситуація ще складніша, оскільки багато заводів або розташовані в зонах тимчасової окупації, або в невідповідних умовах, або були змушені переїхати або не можуть працювати на повну потужність через ринкові та логістичні обмеження: ціни зросли, а продажі впали. Тому найближчим часом вирішити проблему безробіття буде вкрай складно. А тепер припустимо, що хоча кількість шукачів майже така ж, як і до війни, кількість вакансій зменшилася в 2,5-3 рази [3].

Бізнес та освіта перестають бути самодостатніми і все більше залежать один від одного. Знання є безперечним фактором успіху функціонування будь-якої господарчої системи як на мікро-, макро-, так і на глобальному рівні. У часи невизначеності, наприклад, економічної нестабільності чи технологічного зриву, на ринку праці часто виникає підвищений попит на певні навички чи знання, що приводить до невідповідності між навичками, які надають навчальні заклади, та навичками, які шукають роботодавці.

Необхідною умовою ефективної взаємодії ринків праці та освіти, в контексті сучасних викликів, є створення таких механізмів і процедур, які б дозволяли оперативно реагувати на зміни у сфері виробництва (бізнесу), адаптувати освітню систему до потреб ринку праці, забезпечити гнучкість і мобільність кадрів, покращити їх професійне самовизначення та саморозвиток [4].

Для цього необхідно залучити до інтерактивного процесу всі зацікавлені сторони: державні установи, роботодавців, профспілки, навчальні заклади, здобувачів освітніх послуг та забезпечити їх діалог між собою, обмін інформацією та досвідом, координацію дій та інтересів. Така взаємодія ринків праці та освіти сприятиме підвищенню якості освітніх послуг, покращенню структури та розподілу талантів, забезпеченню узгодженості між освітньо-професійними характеристиками робочої сили та потребами економіки, рис. 1.

Рис.1 Алгоритм взаємодії молодіжного ринку праці та ринку освітніх послуг

Джерело: складено автором за [1;10]

Сьогодні Україна стикається з серйозними проблемами не відпрацьованості механізмів

взаємодії освіти та ринку праці. Вважаємо, що інтереси роботодавців (бізнесу), як опосередкованих споживачів освітніх послуг, повинні в першу чергу впливати на підготовку фахівців, оскільки від цього залежить подальше працевлаштування випускників.

Існує необхідність регулювання взаємодії трьох основних партнерів у сфері освіти шляхом створення ефективного механізму управління якістю освітніх послуг, основні інструменти якого наведено в табл.1.

Таблиця 1

Інструменти економічного механізму управління якістю освітніх послуг

Держава	Роботодавці (бізнес)	Заклади освіти
- Прогнозування структури спеціальностей відповідно ситуації на ринку праці; - Відповідність стандартам та нормативам	- Оцінка відповідності компетенції випускника вимогам ринку праці; - Механізм працевлаштування випускників	- Економічне стимулювання; - Формування системи менеджменту якості закладів освіти; - Комерціалізація наукових розробок

Джерело: складено автором за [1; 5]

Важливо підтримувати сталу комунікацію між освітніми установами та роботодавцями (бізнес), щоб адаптувати навчальні програми до потреб ринку праці, враховуючи швидкі зміни в технологіях та популярних професіях. Також важливо створити механізми підтримки молоді в процесі пошуку роботи, надавати їм можливості отримати нові навички та знання для конкурентоспроможного вступу на ринок праці відповідно до мінливих потреб роботодавців і галузей. Спільними зусиллями можна створити більш динамічний і стійкий ринок праці, який принесе користь усім учасникам.

Ринок освітніх послуг відіграє важливу роль у формуванні ринку праці молоді у післявоєнний період. Оскільки країна буде відновлюватися та оговтуватися від спустошення війни, попит на кваліфіковану робочу силу буде зростати. Отже, якість та доступність освітніх послуг безпосередньо впливає на вміння та компетенції молодих людей, які виходять на ринок праці. У післявоєнному сценарії інвестиції в освіту є вирішальними для розвитку кваліфікованої робочої сили, яка буде стимулювати економічне зростання та відбудовувати зруйноване війною суспільство.

Ефективно функціонуючий ринок освітніх послуг може надати молодим людям знання та навички, необхідні для досягнення успіху в різних галузях промисловості, тим самим підвищуючи їх можливості працевлаштування. Більше того, наявність різноманітних освітніх можливостей може надати молодим людям можливість продовжувати кар'єру, яка відповідає їхнім інтересам і талантам. Це, у свою чергу, може призвести до більш динамічного та конкурентного ринку праці, з більшою пропозицією кваліфікованих працівників, які можуть сприяти зусиллям з реконструкції.

Однак такі проблеми, як обмежені ресурси, пошкодження інфраструктури та соціальні зриви після війни, можуть перешкоджати функціонуванню ринку освітніх послуг. Важливо, щоб політики, освітяни, бізнес та зацікавлені сторони співпрацювали у створенні сприятливого середовища для навчання та розвитку навичок для молоді.

Наведемо алгоритм взаємодії ринку освітніх послуг із викликами молодіжного ринку праці в часи невизначеності, який включає наступні кроки, рис.2.

Це лише загальна рамка алгоритму, а конкретні заходи можуть відрізнятися в залежності від конкретних умов та потреб ринку освітніх послуг та молодіжного ринку праці у кожному конкретному регіоні країни.

Створення єдиного механізму взаємодії освітніх послуг та ринку праці для молоді є ключовим завданням, яке може забезпечити кращі перспективи для молодого покоління. Деякі рекомендації, табл.2, для досягнення цієї мети, на наш погляд, можуть включати.

Ці рекомендації допоможуть покращити взаємодію між освітніми послугами та ринком праці для молоді в умовах невизначеності. Загалом, створення єдиного механізму взаємодії освітніх послуг та ринку праці для молоді потребує комплексного підходу та співпраці всіх зацікавлених сторін.

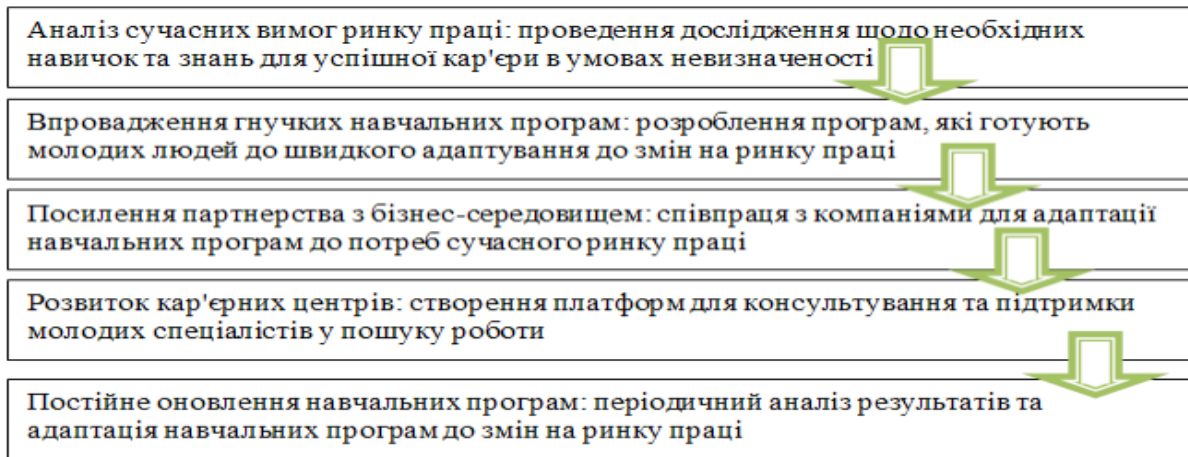

Рис. 2 Алгоритм взаємодії ринку освітніх послуг із викликами молодіжного ринку праці в часи невизначеності

Джерело: складено автором за [6]

Таблиця 2

Рекомендації щодо створення єдиного механізму взаємодії освітніх послуг та ринку праці для молоді

	Заходи	Зміст
1	Залучення стейкхолдерів	Важливо залучити учасників екосистеми освіти та ринку праці, таких як урядові органи, навчальні заклади, підприємства та молодь, для спільного розроблення стратегій та програм
2	Професійна орієнтація	Надання можливостей молоді ознайомитися з ринком праці ще на етапі навчання, дієва організація стажувань і практик в компаніях, підвищення академічної та практичної підготовки. Цілеспрямована популяризація тих професій та спеціальностей за якими бракує робочої сили та затребувані на місцевому та регіональному ринках праці. Спільна праця: керівників закладів освіти, центру зайнятості та роботодавців (бізнесу)
3	Адаптація навчальних програм	Потрібно забезпечити, що навчальні програми відповідають потребам ринку праці, акцентуючи на практичних навичках та знаннях, які шукають роботодавці. Задоволеність роботодавців рівнем та компетентністю випускників. Моніторинг вимог роботодавців до кандидатів на вакантні місця
4	Співпраця з підприємствами та підтримка підприємництва	Соціальний діалог з місцевими роботодавцями (бізнес) щодо створення можливостей стажування та роботи здобувачів освітніх послуг. Проведення форумів щодо проблем ринку праці, створення умов для розвитку підприємництва серед молоді, надання фінансової та консультаційної підтримки для запуску власного бізнесу
5	Система прогнозування ринку праці	Прогнозування у потребі робочої сили (вікового та статевого складу), з залученням роботодавців (бізнесу) та дослідницьких компаній з використання міжнародних практик

6	Наявність статистики зайнятості випускників закладів освіти	Системний моніторинг результатів працевлаштування випускників з фактичними потребами ринку праці. Відстеження ідифікаційного коду випускника щодо його професійного шляху
7	Моніторинг та оцінка	Важливо вести постійний моніторинг ефективності цього механізму з метою внесення відповідних змін та покращень

Джерело: складено автором за [2;5]

Із вищенаведеного, нами запропоновано алгоритм дій щодо ефективності механізму взаємодії ринків освітніх послуг та праці, рис.3.

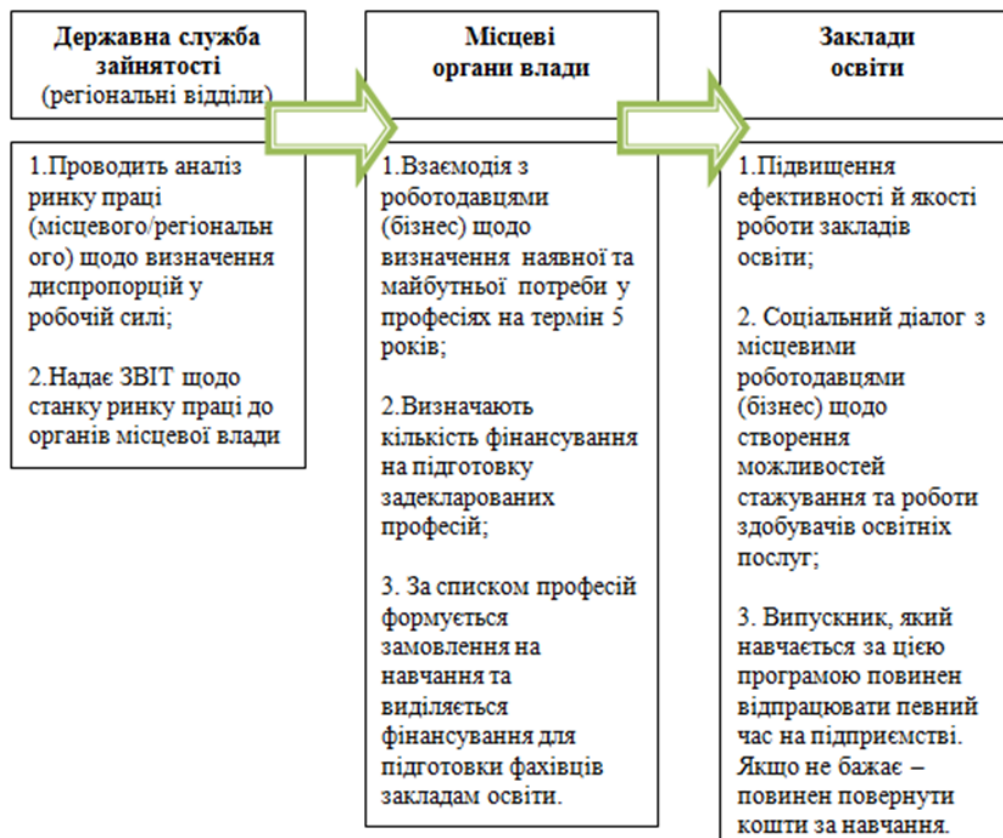

Рис.3. Алгоритм дій щодо ефективності механізму взаємодії ринків освітніх послуг та праці в сучасних умовах

Джерело: складено автором

Взаємодія між ринком освітніх послуг і викликами ринку праці молоді в часи невизначеності вимагає проактивного та спільного підходу з боку всіх зацікавлених сторін. Працюючи разом, щоб подолати розрив між освітою та працевлаштуванням, можна забезпечити, щоб молодь була добре підготовлена для досягнення успіху у світі, що швидко змінюється.

Висновки. Ринок освітніх послуг має глибокий вплив на ринок праці молоді у післявоєнний період. Вкладаючи кошти в якісну освіту та створюючи можливості для розвитку навичок, держава може створити потужну робочу силу, яка сприятиме економічному відродженню та суспільному прогресу країни.

У період невизначеності виклики на ринку освітніх послуг та молодіжному ринку праці значно посилюються. Невизначеність призводить до зменшення інвестицій в освіту та навчання, оскільки окремі особи та організації можуть віддавати перевагу миттєвим потребам над довгостроковими цілями. Крім того, роботодавці вагаються наймати молодих людей через економічну нестабільність. Однак невизначеність також може створити можливості для інновацій та адаптації.

Заклади освіти повинні вивчати нові платформи онлайн-навчання та альтернативні методи навчання, щоб охопити ширшу аудиторію здобувачів освітніх послуг. Подібним чином молоді люди можуть розвинути різноманітні навички та прийняти гнучкий спосіб мислення, щоб орієнтуватися на ринку праці, що розвивається.

Для політиків, освітян і роботодавців (бізнесу) вкрай важливо співпрацювати та розробляти стратегії, спрямовані на вирішення унікальних проблем, пов'язаних із невизначеністю. Розвиваючи стійкість, креативність і співпрацю, ринки освіти та молоді можуть процвітати в мінливих умовах.

Ситуація, що склалася на сучасному ринку освітніх послуг і ринку праці, потребує:

- вжиття невідкладних заходів з боку держави та місцевих органів влади;
- вивчення та узагальнення досвіду країн Європи стосовно інноваційних і традиційних підходів для розв'язання актуальної для України проблеми регулювання взаємодії освіти та ринку праці;
- обґрунтування необхідності регулювання взаємодії ринків освітніх послуг та праці на основі вдосконалення економічного механізму управління якістю;
- створення ефективної системи контролю щодо ефективності механізму взаємодії ринків освітніх послуг та праці.

Список літератури

1. Мельниченко А. А. Напрями державного регулювання взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг України. Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека». 2023. №4. URL:<http://surl.li/sxvwl> (дата звернення. 11.04.2024).
2. Яценко Л. Молодіжний сегмент ринку праці України в період повномасштабної війни. Національний інститут стратегічних досліджень: серпень 2023 р. веб-сайт. URL:<http://surl.li/sxvuv> (дата звернення: 15.04.2024).
3. Краус К.М., Краус Н.М., Осецький В.Л., Молодіжне підприємництво та політика підтримки молоді в умовах воєнного стану. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій. 2023. №1(11). С. 150-161. DOI: 10.32750/2023-0112.
4. Хома О. З. Особливості взаємодії ринку освітніх послуг та ринку праці в умовах децентралізації. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 2. С. 112–116. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.1.112.
5. Обух В. «Нейрадужний» стан ринку праці та перспективи його відновлення після війни. UKRINFORM: веб-сайт. 2023. URL: <http://surl.li/sxvvy> (дата звернення: 11.04.2024).
6. Степаненко О., Фонарюк О., Лазарева А. Особливості оцінки інноваційних процесів у сучасній системі освіти. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. №41. С. 232-237. URL: <http://surl.li/sxvyf> (дата звернення: 03.04.2024).
7. Варжанський І. В. Виклики діджиталізації для закладів вищої освіти. Збірник тез доповідей I міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи», 23 жовтня 2020р. м. Київ. С. 28-29. URL: <http://surl.li/sxvxr> (дата звернення: 13.04.2024).
8. Нехорошкова Ю. М. Дослідження ринку освітніх послуг. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2022. Вип. №2. С. 129-134.
9. Малюкіна А.О. Аналіз освітніх послуг та молодіжного ринку праці України. Sciences of Europe. 2021. DOI: 10.24412/3162-2364-2021-62-3-32-37.
10. Міністерство цифрової трансформації України. Можливість формувати власну освітню траєкторію: Уряд підтримав законопроект, який трансформує та вдосконалює вищу освіту. 2023. URL: <http://surl.li/mlhzh> (дата звернення: 15.04.2024).

References

1. Melnychenko, A. A. (2023). Directions of state regulation of the interaction of the labor market and the market of educational services of Ukraine. Elektronne naukove vydannya «Publichne upravlinnya ta natsional'na bezpeka», 4. Retrieved from <http://surl.li/sxvwl>. [In Ukrainian].
2. Yatsenko, L. (august 2023). The youth segment of the labor market of Ukraine during the full-scale war. National Institute for Strategic Studies: Website. Retrieved from <http://surl.li/sxvuv> [In Ukrainian].
3. Kraus, K.M., Kraus, N.M., Osetskyi, V.L. (2023). Youth entrepreneurship and youth support

policy under martial law. *Yevropeys'kyi naukovyy zhurnal ekonomichnykh i finansovykh innovatsiy*, 1(11), 150-161. DOI: 10.32750/2023-0112. [In Ukrainian].

4. Khoma, O.Z. (2019). Peculiarities of the interaction of the market of educational services and the labor market in conditions of decentralization. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, 2, 112-116. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.1.112. [In Ukrainian].

5. Obukh, V. (2023). The "dismal" state of the labor market and prospects for its recovery after the war. UKRINFORM: website. Retrieved from <http://surl.li/sxvvy> (access date: 11.04.2024). [In Ukrainian].

6. Stepanenko, O., Fonaryuk, O., Lazareva, A. (2021). Peculiarities of evaluation of innovative processes in the modern system of education. *Aktual'ni problemy humanitarnykh nauk*, No.41, 232-237. Retrieved from <http://surl.li/sxvyf> [In Ukrainian].

7. Varzhanskyi, I.V. (october 23, 2020). Challenges of digitization for institutions of higher education. Collection of abstracts of reports of the 1st international scientific and practical conference "Business, innovations, management: problems and prospects", m. Kyiv. P. 28-29. Retrieved from <http://surl.li/sxvvr>. [In Ukrainian].

8. Nehoroshkova, Yu.M. (2022). Study of the market of educational services. *Visnyk SumDU. Ekonomichna seriya*, 2, 129-134. [In Ukrainian].

9. Malyukina, A.O. (2021). Analysis of educational services and the youth labor market of Ukraine. *Sciences of Europe*. DOI: 10.24412/3162-2364-2021-62-3-32-37. [In Ukrainian].

10. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. (2023). The opportunity to shape one's own educational trajectory: The government has supported a draft law that will transform and improve higher education. Retrieved from <http://surl.li/mlhHz>. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.03.2024

Прийнята до публікації 24.03.2024